

Jakob Jørgen Simonsen, Georg Sørensen:

Den eurokommunistiske strategiopfattelse vurderet i lyset af
den chilenske erfaring 1970-73

1. Indledning

Som indledende afgrænsningskriterium for begrebet eurokommunisme kan vel alle tilslutte sig Santiago Carrillos vage bestemmelse:

"...en almengyldig plan med en række sammenfaldende væsentlige positioner i de kommunistiske massepartier, hvadenten de er europæiske eller ej".¹

Men ved en nærmere indholdsmæssig fastlæggelse af begrebet skilles vandene, idet eurokommunismens profil antager forskellige facetter afhængig af betragtningsmåden og især afhængig af betragterens egen politiske position. I Ernest Mandels kritiske optik fremstilles eurokommunismen som "et udtryk for en fraktion af den europæiske arbejderbevægelses politiske og ideologiske deroute i en periode med øgede spændinger og tilspidset klassekamp".² Videre siger han:

"Eurokommunismen" er et produkt af stalinismens krise, men den er ikke overvindelsen eller løsningen af denne krise, hverken i borgerlig eller i proletarisk retning".³

Ud fra Claudins kritisk-positive vurdering af eurokommunismen fremstår en anden bestemmelse:

"1) forsøget på at tilpasse socialismeopfattelsen og overgangsstrategien de specifikke betingelser i den udviklede kapitalisme; 2) den stadig tydeligere adskillelse mellem de pågældende partier og Moskvas "kommunisme".⁴

Endelig kan man inddrage Kai Molktes bestemmelse af eurokommunismen, der ser udviklingen i de vesteuropæiske kommunistpartier, der

---

1) S.Carrillo på PCEs centralkomitémøde i Rom, juli 1976. Citeret fra Fernando Claudin, Eurokommunisme og socialisme, Århus, 1978, p. 6.

2) Ernest Mandel, Kritik des Eurokommunismus. Revolutionäre Alternative oder neue Etappe in der Krise des Stalinismus?, Berlin, 1978, p. 27.

3) Ibid., p. 82.

4) Fernando Claudin, op.cit., p. 6.

Jakob Jørgen Simonsen, Georg Sørensen:

Den eurokommunistiske strategiopfattelse vurderet i lyset af
den chilenske erfaring 1970-73

1. Indledning

Som indledende afgrænsningskriterium for begrebet eurokommunisme kan vel alle tilslutte sig Santiago Carrillos vage bestemmelse:

"...en almengyldig plan med en række sammenfaldende væsentlige positioner i de kommunistiske massepartier, hvadenten de er europæiske eller ej".¹

Men ved en nærmere indholdsmæssig fastlæggelse af begrebet skilles vandene, idet eurokommunismens profil antager forskellige facetter afhængig af betragtningsmåden og især afhængig af betragterens egen politiske position. I Ernest Mandels kritiske optik fremstilles eurokommunismen som "et udtryk for en fraktion af den europæiske arbejderbevægelses politiske og ideologiske deroute i en periode med øgede spændinger og tilspidset klassekamp".² Videre siger han:

"Eurokommunismen" er et produkt af stalinismens krise, men den er ikke overvindelsen eller løsningen af denne krise, hverken i borgerlig eller i proletarisk retning".³

Ud fra Claudins kritisk-positive vurdering af eurokommunismen fremstår en anden bestemmelse:

"1) forsøget på at tilpasse socialismeopfattelsen og overgangsstrategien de specifikke betingelser i den udviklede kapitalisme; 2) den stadig tydeligere adskillelse mellem de pågældende partier og Moskvas "kommunisme".⁴

Endelig kan man inddrage Kai Molktes bestemmelse af eurokommunismen, der ser udviklingen i de vesteuropæiske kommunistpartier, der

---

1) S.Carrillo på PCEs centralkomitémøde i Rom, juli 1976. Citeret fra Fernando Claudin, Eurokommunisme og socialisme, Århus, 1978, p. 6.

2) Ernest Mandel, Kritik des Eurokommunismus. Revolutionäre Alternative oder neue Etappe in der Krise des Stalinismus?, Berlin, 1978, p. 27.

3) Ibid., p. 82.

4) Fernando Claudin, op.cit., p. 6.

normalt benævnes eurokommunistiske - PCF, PCI, PCE⁵ - som et kompleks af nye ideologiske strømninger på den socialistiske arbejderbevægelses venstrefløj, og fortsætter:

"Eurokommunismen har utvivlsomt sin oprindelse i en ganske konkret situation, som blev resultatet af den anden verdenskrigs store forskydninger: opdeling af det europæiske kontinent i to halvdele med vidt forskellige økonomiske og sociale strukturer. En vigtig del af eurokommunismens fundament er netop erkendelsen af det indbyrdes styrkeforhold mellem de to store statsblokke, Europa i alle tilfælde foreløbigt er opdelt i - indtil nye forskydninger forrykker den givne balance. I disse elementære forhold har man så at sige den afstukne ramme for eurokommunismens idéverden".⁶

Disse positioner som eksempel på at kombinationen af synsvinkel og politisk position "sætter" ganske forskellige bestemmelser af eurokommunismen. En blot tilnærmelsesvis udtømmende behandling af fænomenet "eurokommunisme" må således tilgodese den historiske baggrund, den aktuelle situation i lande med stærke eurokommunistiske partier, den eurokommunistiske strategiopfattelse, samt den teoretiske debat, der er rejst som konsekvens heraf (f.eks. om proletariats diktatur).

I nærværende Politica-nummer dækkes den historiske synsvinkel på eurokommunismen samt den aktuelle udvikling i Spanien, Italien og Frankrig i andre artikler. Her skal forsøges en nærmere analyse af den eurokommunistiske strategiopfattelse, hvor det naturligtvis er vores udgangspunkt, at det er muligt at sammenfatte en række generelle strategiske positioner, der er fælles for eurokommunismen. På den baggrund vil vi forsøge at problematisere nogle momenter i den strategi, som eurokommunisterne lægger til grund for deres politik.⁷

I det følgende sammenfattes først nogle af eurokommunismens strategiske hovedlinier. Dernæst diskuteres, hvorledes og hvor me-

---

5) En række andre partier kunne nævnes, men disse tre vil stå i centrum for nærværende artikels behandling af eurokommunismen.

6) K. Molkte, Eurokommunismen. Historiske forudsætninger, den aktuelle situation og fremtidsperspektiver, København, 1977, p. 86.

7) Nærværende arbejde hviler på samme grundlag som Claudin, når han skriver: "Under alle omstændigheder bygger vi på den forudsætning, at PCI og de øvrige eurokommunistiske partier virkelig har overgangen til socialisme som målsætning". F. Claudin, op.cit., p. 134.

get disse hovedlinier adskiller sig fra den "traditionelle" sovjetmarxistiske socialismestrategi for de udviklede kapitalistiske lande. Der vil blive argumenteret for, at den eurokommunistiske og den sovjetmarxistiske strategi i alt væsentligt er overensstemmende, og at den reelle uenighed mellem SUKP og eurokommunisterne drejer sig om vurderingen af Sovjetunionen og folkedemokratierne som efterstræbellesværdige modeller for socialismen. I den videre diskussion vil vi herefter inddrage den chilenske erfaring fra perioden 1970-73 ud fra den grundlæggende tese, at Unidad Popular i Chile fulgte en strategisk koncept, der minder om den eurokommunistiske (og dermed den sovjetmarxistiske).⁸

Svaghederne i Folkeenhedens strategi vil derfor, mutatis mutandis, være et rimeligt grundlag for en problematisering af nogle væsentlige eurokommunistiske positioner.

Den her fremførte kritik mod eurokommunismen fordrer to typer af forbehold. Den grunder sig på den ene side på en sammenfatning af nogle generelle strategiske positioner i eurokommunismen uden at se på den konkrete udvikling i Spanien, Frankrig og Italien. For det andet kompareres strategi-elementer udformet for Vesteuropa henholdsvis for et afhængigt kapitalistisk land som Chile.

Hvad det sidste angår, hævder vi ikke muligheden af uformidlet at kunne overføre erfaringerne fra Chile i deres helhed til andre lande, hvorfor vi heller ikke mener, at nederlaget for den "chilenske vej" kan bruges som argument for, at socialismen aldrig vil kunne opnås med fredelige og demokratiske midler. Men med grundlag i en overensstemmelse på grundlæggende dimensioner mellem eurokommunisternes vej til socialismen - via det "ny" eller det antimonopolistiske demokrati - og den chilenske Folkeenheds vej til samme mål - via det antiimperialistiske demokrati, hævder vi det muligt ud fra diskussionen om Chile at fremdrage nogle potentielle modsætninger i eurokommunisternes strategi.⁹

---

8) I det følgende skal vi forsøge at belægge denne tese med enkeltteksempler, men ellers henvise til Jakob J. Simonsen/Georg Sørensen, Chile 1970-73: Et eksempel på østeuropæisk udviklingsstrategi?, Århus, 1976, hvori denne tese søges bekræftet gennem en analyse af det konkrete udviklingsforløb i Chile før og under Unidad Populars regeringsperiode.

9) Ingen vil vel rigoristisk stille sig på den modsatte position, hvorefter enhver revolutionær proces ville være at opfatte som unik og muligheden for at opsamle erfaringer hermed helt afskæres.

Den chilenske erfarings betydning for udvikling af strategiske retningslinier for overgangen til socialisme i Europa bestrides da heller ikke af eurokommunisterne. Tværtimod har udviklingen i Chile givet anledning til store diskussioner inden for både PCF, PCE og PCI. I Italien foranledigede kupet i Chile en række artikler fra generalsekretær i PCI, Enrico Berlinguer.¹⁰ Berlinguers konklusioner dannede grundlag for formuleringen af det "historiske kompromis", ifølge hvilket samarbejdet mellem særlig kommunister og kristelige demokrater skulle forhindre en "chilensk" udvikling i Italien.¹¹

Her skal blot fremhæves den omstændighed, at Berlinguer således tildeler erfaringerne fra forsøget på en fredelig og demokratisk vej til socialismen i Chile relativ stor betydning for formuleringen af en fredelig demokratisk vej med samme mål i Italien.

Vi skal nedenfor problematisere Berlinguers måde at bruge den chilenske erfaring på. Først skal eurokommunismens generelle strategiske hovedlinier imidlertid skitseres.

2. Eurokommunismen og det antimonopolistiske demokrati

Man kan med rimelighed betragte PCI og PCFs relativt udførlige fælleserklæring fra november 1975¹² som en sammenfatning af eurokommunismens centrale positioner. Det moment, der specielt gennemsyrrer dette dokument, er fremhævelsen af den snævre sammenhæng mellem demokrati og socialisme: "Italienske og franske kommunister mener, at vejen til socialismen og opbygningen af de socialistiske samfund, som de fremsætter som perspektiv i deres respektive lande, skal realiseres inden for rammerne af en fortsat demokratisering af det økonomiske, sociale og politiske liv. Socialismen vil ud-

---

10) I tidsskriftet *Rinascita*, 28.9., 5.10. og 9.10.1973. I det følgende citeret fra E. Berlinguer, "Den italienske vej til socialismen - overvejelser efter begivenhederne i Chile", *Clarté*, nr. 6/1974-1/1975.

11) Ekkehart Krippendorff formulerer det på følgende måde: "Det fascistiske kup i Chile 1973 blev nu forløsningsøjeblik for det italienske kommunistpartis formel om det historiske kompromis, som på den ene side gentog folkefrontslinien fra 30'erne, men på den anden side også stærkt modificerede den, dvs. forskubbede den yderligere til højre". Citeret fra E. Krippendorff, "Italien: det historiske kompromis, det kommunistiske parti mellem tilpasning og borgerkrig", i A. Jepsen/P. Sperling (red.), *Folkefront i Europa*, Århus, 1977, p. 83.

12) Fælleserklæringen. Optrykt i Socialistisk Politik, nr. 3, Århus, maj 1976, pp. 48-49.

gøre et højere stade af demokratiet og friheden, demokratiet ført ud i sin "yderste konsekvens".¹³

Dette synspunkt grunder sig på en analyse, hvorfra der især må fremhæves to forhold. Det første drejer sig om kampens form. Synspunktet er her, at det under de aktuelle omstændigheder vil være muligt at gennemføre socialismen på fredelig og demokratisk vis. Det andet drejer sig om kampens karakter, således forstået at det efter eurokommunistisk opfattelse ikke umiddelbart er kampen for socialismen, der står på dagsordenen i de respektive lande. Kampen er nemlig inddelt i etaper eller faser, således at den første fase drejer sig om at etablere "det fremskredne demokrati" (PCF), "det politiske og sociale demokrati" (PCE) eller "den nye etape i den demokratiske revolution" (PCI).¹⁴ Det kan være vanskeligt at afgrænse denne første fase fra den næste (i.e. opbygningen af socialismen), ligesom det heller ikke står klart, hvorvidt den demokratiske fase indeholder socialistiske træk.¹⁵ Indholdsbestemmelsen af den demokratiske fase er imidlertid klar: det drejer sig om kampen mod monopolkapitalens politiske og økonomiske magt. Den teoretiske begrundelse for denne indholdsbestemmelse er teorien om den statsmonopolitiske kapitalisme, ifølge hvilken udviklingen i de højt udviklede kapitalistiske lande har medført, at de store monopoler har gjort sig til herrer over det økonomiske liv og samtidig i vidt omfang har underlagt sig statsapparatet, der nu fungerer som redskab for disse monopoler.¹⁶ Kort bestemt bliver indholdet i den demokratiske fase således en kamp mod monopolkapitalen for at reetablere og videreudbygge de demokratiske positioner, denne har udhulet.

---

13) Ibid., p. 48.

14) Vi vil bruge samlebetegnelsen det "ny" demokrati om denne fase.

15) Se diskussionen hos Claudin, op.cit., pp. 114ff. Vi vil mene, at Mandels formulering er dækkende: "Denne etape er en afgørende overgangsetape i afskaffelsen af kapitalismen og opbygningen af socialismen, men taget for sig selv er den hverken det ene eller det andet". Mandel, op.cit., p. 132.

16) Omkring stamokapteorien, se Autorenkollektiv, Imperialismus der BRD, Berlin, 1972. Seneste værk omkring dette spørgsmål er den reviderede udgave af Politische Ökonomie des heutigen Monopolkapitalismus, 1-2, Moskva, 1975, der så vidt vi ved endnu kun foreligger på russisk. (Anmeldelse i Tiden, nr. 12, København, 1976, p. 1035).

Til gennemførelsen af denne kamp mod monopolerne fordres den bredest mulige antimonopolitiske alliance. Denne alliance omfatter de klasser og lag, der står i et objektivt modsætningsforhold til monopolerne, det vil sige arbejderklassen, mellemlagene, småborgerskabet samt den del af borgerskabet, der har basis i små og mellemstore virksomheder. Arbejderklassen skal udgøre den ledende kraft i denne alliance. Medens PCE, PCF og PCI imidlertid stadig programmatisk kobler dette sammen med en opfattelse af kommunistpartiets ledende rolle i alliancen, underspilles dette aspekt tydeligvis i den daglige debat. Fælleserklæringen taler således om en "...fri overenskomst mellem de forskellige sociale og politiske bevægelser, i hvilken den forenede arbejderklasse skal bekræfte sin evne til at udøve sin ledende rolle. Disse store alliancer er nødvendige såvel i den aktuelle fase som i opbygningen af socialismen. Udviklingen af et solidt og varigt samarbejde mellem kommunister og socialister udgør denne alliances fundament".¹⁷

Den positive indholdsbestemmelse af den demokratiske fase er også ret klar. Fælleserklæringen taler om:

"...offentlig kontrol over de vigtigste produktions- og udvekslingsmidler, en progressiv socialisering af dem, iværksættelsen af en demokratisk plan på nationalt niveau. Den sektor, der udgøres af små og mellemstore bonde- og håndværksbesiddelser, små og mellemstore industri- og handelsforetagender skal tildeles en specifik, positiv rolle i opbygningen af socialismen".¹⁸

Sagt på en anden måde er det ikke privatejendommen som sådan, der skal antastes i denne fase. Angrebet er nøje afgrænset til at gælde monopolerne, og i denne optik defineres alliancerne.

Hvis vi nu på dette generelle plan sammenligner den eurokommunistiske socialismestrategi med den sovjetiske udgave af strategien for de højtudviklede kapitalistiske lande, er det svært at se nogle afgørende forskelle. Påpegningen af den mulige fredelige og demokratiske vej, faseopfattelsen, afgrænsningen af monopolerne som hovedfjenden og den brede antimonopolitiske alliance er mo-

---

17) Fælleserklæringen, op.cit., p. 49. Se også diskussionen omkring dette punkt i Claudin, op.cit., pp. 122f.

18) Fælleserklæringen, op.cit., p. 48.

menter, der går igen begge steder.¹⁹

SUKPs mishag med eurokommunismen gælder således ikke efter vores opfattelse de strategiske spørgsmål²⁰ som sådan. Det er sammenkoblingen af disse strategiske positioner med anfægtelserne af Sovjetunionen og folkedemokratierne som ønskværdige "modeller" for socialismen, herunder konkret kritik af indgreb i frihedsrettigheder etc., der har bragt konfrontationen i stand. Dette meget vigtige aspekt af eurokommunismen vil ikke blive nærmere behandlet her. Der skal blot henvises til de mange tilkendegivelser, der for det første anser opgøret med lighedstegnet mellem Sovjet/Østeuropa og socialisme som afgørende for de socialistiske muligheder i Vesteuropa og som konsekvens heraf for det andet fremhæver vigtigheden af, at dette opgør finder sted inden for de store europæiske kommunistpartier.²¹

Hvad nu angår spørgsmålet om eurokommunisternes "forkastelse" af begrebet 'proletariatets diktatur' mener vi, at dette må ses i forlængelse af kritikken af Sovjetunionen og fremhævelsen af sammenhængen mellem socialisme og demokrati. I sine kommentarer til PCFs 22. partikongres skriver Althusser: "De, der kommenterede afskaffelsen af proletariatets diktatur, sagde: "Diktatur = Hitler, Mussolini etc." I virkeligheden sagde de også noget andet, uden at sige det højt: "Diktatur = Stalinisme". I virkeligheden sagde de: "Vi vil aldrig nogensinde mere have at gøre med den slags socialisme".²² Det er således i eurokommunisternes "systemkritik" den

19) Det er givet af betydning, at teorien om den statsmonopolitiske kapitalisme i begge tilfælde ligger til grund for strategierne. Vi skal dog ikke af den grund hævde nogen klar "énvejsrelation" i det komplicerede forhold mellem teori og strategi.

20) Der kan være en række nuancer omkring konkrete spørgsmål i de enkelte lande, men i hovedlinien er ingen forskel.

21) Sydeuropainformation, nr. 16-20, Århus, december 1977, p. 4. Mandel, op.cit., pp. 47ff., Claudin, op.cit., pp. 33ff.

22) Louis Althusser, Opgør med stalinismen, København, 1978, p. 40. Understregning i original (gælder også fremover, hvis intet bemærkes). Althusser tilføjer: "Alt dette har selvfølgelig udspillet sig "hen over hovedet" på begrebet, dvs. på den teoretiske betydning af proletariatets diktatur. For "afskaffelsen" af et begreb ... kan ikke være genstand for en politisk beslutning. Siden Gallilæi har enhver materialist vidst, at videnskabeligt begreb ... ikke kan være genstand for en politisk beslutning. Man kan "afskaffe" proletariatets diktatur, men man støder på det igen, så snart man taler om staten og socialisme". Ibid., p. 41.

(note 22 forts. næste side)

afgørende konfrontation med SUKP ligger. Imidlertid åbnes der her logisk for endnu en brudflade: eurokommunisterne har plæderet for vesteuropæisk uafhængighed af både den ene og den anden blok.²³ Ej heller her har det skortet på sovjetisk kritik af opgivelsen af den klassiske "proletariske internationalisme", der i den kommunistiske bevægelse historisk har været ensbetydende med accept af det sovjetiske hegemoni. I det omfang eurokommunisternes holdning til de internationale spørgsmål er afklaret, er den imidlertid yderst forsigtig og defensiv, cf. f.eks. PCIs Natopolitik og PCFs holdning til den franske atomslagstyrke.²⁴ Eurokommunisternes forkastelse af det sovjetiske hegemoni har nødvendiggjort en søgen efter nye veje på de internationale relations område. Imidlertid er de foreløbig havnet i positioner, der i det korte perspektiv er vanskelige at skelne fra de lokale borgerskabers positioner i de enkelte lande.²⁵

Dette forhold skal ikke forfølges videre her, men det er nu muligt at drage en analogi til den strategiske tankegang hos eurokommunisterne. Det positive forsøg på en afgrænsning over for den sovjetiske "socialismemodell" og fremhævelsen af den tætte relation mellem demokrati og socialisme har foreløbig ført eurokommunisterne tilbage i retning af den borgerlige demokratiforståelse.

Dette forskel skal forstås derhen, at eurokommunisternes indholdsudfyldelse af den første fase i kampen for socialismen - det "ny demokrati" - ikke bevæger sig ud over rammerne for det ekssi-

---

(note 22 forts.)

Se også Etienne Balibar, Om proletariatets diktatur, København, 1977. Hvor meget SUKP end har kastet sig over eurokommunisternes "afskaffelse" af dette begreb, er det ikke omkring dette spørgsmål den egentlige konfrontation ligger, men i eurokommunisternes anfægtelse af den sovjetiske "modell". Som Claudin bemærker: "Russerne har ... tilbudt at trække deres angreb på eurokommunisterne tilbage, hvis disses kritik ikke når så vidt som til at fornægte sovjetsystemets socialistiske karakter". Claudin, op.cit., p. 185.

23) Fælleserklæringen, op.cit., p. 49.

24) Om end målsætningen på langt sigt er opløsningen af de militære bloksystemer, er spørgsmålet om (udtrædelse af) NATO taget af dagsordenen hos eurokommunisterne. I maj 1977 svinede PCF med hensyn til holdning til atomslagstyrken, der nu blev understøttet som et centralt led i Frankrigs fremtidige forsvar.

25) Se kritikken hos Claudin, op.cit., pp. 158ff.; Mandel, op.cit., pp. 25ff. og 153ff.; og Molkte, op.cit., pp. 103ff.

sterende borgerlige parlamentariske demokrati. Dette får nu tre vigtige konsekvenser. For det første får eurokommunisternes parlamentariske arbejde en afgørende prioritet over massebevægelsernes basisdemokratiske aktiviteter. PCIs bestræbelser for et 'historisk kompromis' er det tydeligste eksempel i denne sammenhæng. For det andet underspilles det, at det socialistiske demokrati er andet og mere end et "rendyrket" borgerlig-parlamentarisk demokrati.²⁶ For det tredje - og vigtigst - implicerer denne opfattelse, at eurokommunisternes forståelse af overgangen mellem kapitalisme og socialisme via det "ny" demokrati bliver rensset for kvalitative brud eller kvalitative konfrontationer med den kapitalistiske stat. I den eurokommunistiske konception ser det ud, som om stadig større demokratisk valgte flertal kan gennemføre snart hvad som helst inden for det parlamentariske demokratis rammer. Men

"...de reaktionære kræfter forholder sig ganske logisk ikke afventende, indtil denne godkendelse i befolkningen er blevet afgjort fremherskende. Intet kan gøre det muligt at undgå det, vi har betegnet som den uafgjorte fase, hvor klassekampen skærpes ekstremt, og hvor magtsspørgsmålet - ikke kun regeringsspørgsmålet - uafviseligt trænger sig på".²⁷

"Derfor må det vælgermæssige flertal samtidig være en organiseret og ikke atomiseret kraft, - som vi har beskrevet med begrebet socio-politisk blok. Hermed menes en socio-politisk blok, der er organiseret, struktureret og forenet ved hjælp af et program og en strategi, der er i stand til at iværksætte aktioner, som omstændighederne på ethvert tidspunkt gør nødvendige".²⁸

Det er på dette punkt, eurokommunismen tenderer mod at sætte sig mellem to stole: på den ene side kampen for det socialistiske endemål, på den anden side en strategikonception, der kan komme til at spænde ben for realiseringen af dette mål.

---

26) Mandel giver en række eksempler på krav, som ville bevæge sig ud over disse rammer, krav, som eurokommunisterne netop ikke har rejst: "Udbredelsen af valgbarhedsprincippet til alle niveauer i de statslige institutioner ... valgbarhed for dommere, officerer og departementschefer ... retten til arbejde og et garanteret eksistensminimum for alle borgere (som forfatningsgaranti, JJS/GS) ... den almindelige anvendelse af princippet om, at højere embedsmænd, hørchefer, ministre og parlamentarikere ikke skal tjene mere end en faglært arbejder...". Mandel, op.cit., p. 192.

27) Claudin, op.cit., p. 135.

28) Ibid., p. 140. Se også Mandel, op.cit., pp. 183ff.

Den teoretiske begrundelse for dette vigtige moment i den eurokommunistiske strategi skal ikke forfølges nærmere her. Hele spørgsmålet om alliancer og forholdet mellem parti og basis i den eurokommunistiske strategi skal nu tages op med den chilenske erfaring som referenceramme. Dette vil muliggøre et klarere syn på den eurokommunistiske strategis indre modsætninger.

Endnu et punkt skal dog berøres her. Vi har ovenfor argumenteret for en høj grad af lighed mellem den eurokommunistiske strategiopfattelse og den sovjetiske strategikonception for det anti-monopolistiske demokrati. Men vi så også, at eurokommunisterne ret utvetydigt fraskrev sig den sovjetiske "socialismemodel" som endemål. Og videre, at eurokommunisterne tenderede mod at sætte lighedstegn mellem det "ny" demokrati og det "rene parlamentariske demokrati".

Der er nu her kun tale om tilsyneladende modsætninger. Afstanden til Sovjet er ganske vist blevet markeret i de internationale spørgsmål, men med hensyn til endemålet taler eurokommunisterne ganske simpelt ikke ret meget om det - vægten er helt entydigt på den demokratiske fase.²⁹ Vi vil fastholde væsensligheden mellem SUKP og eurokommunisterne hvad angår den strategiske hovedlinie.³⁰ Hvad angår spørgsmålet om det 'ny' demokrati er det interessant, at såvel "sovjetorienterede" kommunister som trotskister synes at være enige om, at denne strategi er en helt logisk videreudvikling af den folkefrontsstrategi, Komintern proklamerede i 1935. Men det er så også nogenlunde det eneste, de er enige om i bedømmelsen af eurokommunismen.³¹

---

29) Og det er da også logisk nok, at de forestående opgaver tager pladsen op. Det er imidlertid med hensyn til diskussionen af endemålet, at forkastelsen af 'proletariatets diktatur' bliver problematisk, i den forstand Balibar og Althusser diskuterer begrebet, cf. ovenfor.

30) Dette gælder, når vi ser på strategiens første etape, den demokratiske fase. Det skal understreges, at vi ikke hermed lægger op til, at eurokommunisterne kun tager afstand fra den sovjetiske model "på skrømt" eller lignende. Der kan udmærket herske overensstemmelse mellem den af SUKP proklamerede antimonopolistiske strategi på den ene side og eurokommunisternes strategi for det "ny demokrati" på den anden, og så samtidig være et skisma omkring ønskeligheden af en sovjetisk model for socialisme som endemålet. Og således forholder det sig faktisk.

31) Mandel, *op.cit.*, pp. 11ff. Michael Seidelin, "Om Italiens kommunistiske partis politik", *Tiden*, nr. 12, 1976, pp. 334-345.

3. Eurokommunismen og den chilenske erfaring

I efteråret 1970 kunne Folkeenheden - Unidad Popular - indsætte socialisten Salvador Allende i præsidentembedet efter en snæver sejr ved stemmeurnerne.³² Hermed indledtes det seneste af en lang række forsøg på at gennemføre overgangen til socialisme med fredelige og demokratiske midler.

Det programmatisk grundlag for Folkeenheden - Programa Basico³³ - indeholder på trods af formuleringernes vaghed de væsentlige elementer af Folkeenhedens strategi for den demokratiske vej til socialismen.

Her skal for det første fremhæves Folkeenhedens pointering af legalitetsprincippet som grundlag for dens reformplaner: den eksisterende lovgivning skal overholdes, og nye love må baseres på de nødvendige parlamentariske flertal. Gennem stadig stigende parlamentarisk tilslutning til koalitionen skal mulighederne for gennemførelse af stadig mere dybtgående reformer etableres.

For det andet opereres der med en faseopfattelse,³⁴ ifølge hvilken socialismen skal nås gennem 2 tidsligt adskilte etaper: i første omgang udvikling af det antiimperialistiske demokrati, som derefter i næste fase skal berede vejen for virkeliggørelse af det egentlige mål, opbygningen af socialismen. I dette perspektiv kan

---

32) Folkeenheden (Unidad Popular) skabtes i 1969 gennem en koalition mellem en række partier med henblik på opstilling af en fælles præsidentkandidat til valget i 1970. Koalitionen var kvantitativt domineret af de 2 store arbejderpartier - PC (Partido Comunista) og PS (Partido Socialista) - og herudover indgik det traditionelt småborgerskabsorienterede PR (Partido Radical) samt MAPU (Movimiento de Accion Popular), der var dannet efter afskaffelse fra PDC (Partido Democrata Cristiano) i protest mod dette partis højredrejning. Endvidere indgik også 2 socialdemokratiske småpartier i koalitionen. Oppositionen var sammensat af PDC med grundlag i mellemlag, dele af borgerskabet og til en vis grad i subproletariatet samt PN (Partido Nacional) med grundlag i landoligarki og (stor)borgerskab. Resultatet ved præsidentvalget var: S. Allende (Folkeenheden) 36,8%, R. Tomic (PDC) 34,9%, og J. Alessandri (PN) 27,8%.

33) Programa Basico (basisprogrammet) var Folkeenhedens valggrundlag ved præsidentvalget og udformet som et kompromis. For en præsentation af programmet se J. Simonsen/G. Sørensen, op.cit., pp. 133-44.

34) Hævdelser af en faseopfattelse som udgangspunkt for programmet er diskutabel på grund af formuleringernes vaghed. Hvad der hævdes er, at den dominerende fraktion i Folkeenheden (kommunistpartiet og majoriteten i socialistpartiet) forstod programmet på den måde, og at deres forståelse slog igennem i den konkrete proces.

Programa Basicos mere detaljerede forslag ses som angivelse af konkrete reformer, der er nødvendige for at etablere det antiimperialistiske demokrati: inddragelse af økonomiens strategiske nøglesektorer under national kontrol, primært gennem nationalisering af virksomheder kontrolleret af udenlandske kapitalinteresser og disses indenlandske allierede; reaktivering af økonomien gennem udvidelse af det indre markedes konsume-vne; optimal udnyttelse af det eksisterende produktionsapparat gennem bedre planlægning og kreditgivning. På det politiske plan skulle demokratiet udvides gennem en parlamentsreform og mere decentraliserede styreformere.

Den bagvedliggende strategiske tankegang baserede sig på følgende mekanisme: 1) den eksisterende legalitet giver mulighed for gennemførelse af en række økonomiske reformer; 2) disse reformer vil styrke opslutningen bag Folkeenheden; 3) denne styrkelse vil skabe mulighed for via parlamentet at etablere ændrede legale rammer og dermed udvide reformerne; 4) dette giver atter øget støtte til Folkeenheden ... etc. Strategien bygger altså på muligheden for skridtvis overskridelse af den kapitalistiske produktionsmåde gennem stigende støtte til Folkeenheden.

Teoretisk finder disse overvejelser deres begrundelse i følgende argumentation. I et afhængigt kapitalistisk samfund som det chilenske består den samfundsmæssige hovedmodsatning mellem imperialismen (de udenlandske kapitalinteresser) og dens indenlandske allierede (kompradorborgerskab og landoligarki) på den ene side og de brede folkemasser på den anden. Det store flertal af befolkningen står således i et objektivt modsætningsforhold til imperialismen og dens allierede, hvilket begrunder muligheden for etableringen af en bred antiimperialistisk alliance med arbejderklassen som den ledende kraft i alliance med mellemlagene og det nationale borgerskab.³⁵

---

35) I denne terminologi bestemmes mellemlagene som 1) den 'gamle' del bestående af handlende, håndværkere og selvstændige bønder og 2) den 'nye' del bestående af funktionærer og intellektuelle. Det nationale borgerskab forstås som små/mellemstore foretagere og små/mellemstore bønder. For en diskussion af klassebestemmelserne, se Simonsen/Sørensen, op.cit., pp. 107-122.

Vi har ovenfor antydnet, at allianceproblematikken i eurokommunistisk optik stiller sig på grundlæggende samme måde: det store befolkningsflertal står i objektivt modsætningsforhold til en afgrænset og talmæssig meget lille del af borgerskabet (den monopolistiske del) og kan på dette grundlag indgå i en alliance, der kan åbne perspektiver mod socialismen.

På det teoretiske plan er denne opfattelse blevet kritiseret blandt andet for sit "økonomistiske" grundlag. Således kritiserer Althusser i sine kommentarer til PCFs 22. partikongres partiet netop på dette punkt:

"(Man kan) ikke ved hjælp af en simpel økonomisk konstatering løse det politiske problem vedrørende borgerskabets klasse-mæssige herredømme over massegrundlaget, for politik kan ikke reduceres til økonomi, og som klasse betragtet kan borgerskabet ikke reduceres til dets monopolistiske fraktion, som imidlertid dominerer det voldsomt. Hvis borgerskabet som klasse betragtet blev politisk reduceret til dets monopolistiske fraktion, ville det ikke holde stand ret længe".³⁶

Det centrale i Althusseres kritik er den antimonopolistiske strategis fejlagtige slutning fra den økonomiske konstatering, at monopolborgerskabet dominerer de højtudviklede kapitalistiske samfundsformationers produktionsstruktur på grund af den stadigt stigende koncentration og centralisation af kapital, til den politiske strategiske analyses påpegning af alliancen mellem arbejderklasse og borgerskabets ikke-monopolistiske lag på baggrund af objektivt fælles interesser i kampen mod monopolkapitalen. I Althusseres optik er dette en utilladelig forsimpelning af borgerskabets klasse-mæssige interesser, idet borgerskabet politisk må anskues som en magtblok, sammensat af borgerskabets forskellige fraktioner under en bestemt fraktions, aktuelt monopolborgerskabets, hegemoni på grundlag af en fundamental interesseoverensstemmelse mellem alle

---

36) L. Althusser, op.cit., p. 35. Som eksempel på formuleringer, der udtrykker denne 'økonomisme' kan man nævne følgende: "For at bevare, sikre sin magt og sine privilegier har storborgerskabet søgt tilflugt til en lang række hjælpemidler. Det har koncentreret den hjemlige økonomi til et begrænset antal hænder i en sådan grad, at kun en halv snes industri- og finansgrupper kontrollerer den i dag. Det har underlagt sig staten og stillet dens finansielle og politiske midler til sin egen rådighed". G. Marchais, Den demokratiske udfordring, København, 1975 (Paris, 1973), p. 24 (Marchais er generalsekretær i PCF).

fraktionerne i "opretholdelsen af lønarbejdets udbytning",³⁷ som det forhold der i sidste ende knytter borgerskabet sammen i kampen for opretholdelsen af den kapitalistiske produktionslogik.

Denne teoretisk baserede kritik kan eksemplificeres i de modsætninger, der sprang frem af den chilenske proces. Som udgangspunkt for diskussionen af disse modsætninger postulerer vi, at Folkeenheden på basisplan aldrig fik etableret en reel alliance mellem arbejderklasse, mellemlag og nationalt borgerskab gennem isolation af de udenlandske kapitalinteresser og deres indlandske allierede. Symptomatisk herfor var, at Folkeenhedens reelle fremgang ved valgene i Allendes regeringsperiode ikke primært var baseret på stemmer fra mellemlag og nationalt borgerskab, men derimod på arbejderklassens og de subproletariske lags stærkere opslutning omkring Folkeenheden.³⁸

Hvorfor kom denne alliance ikke i stand? Reelt lå dog de af Folkeenheden gennemførte økonomiske reformer i forlængelse af de potentielle alliancepartners objektive interesse: der blev gennemført massive lønforhøjelser, som kom ikke mindst mellemlagene til gode, og det nationale borgerskab kunne nyde godt af den stærkt øgede efterspørgsel, væsentlig bedre kreditmuligheder og udbygningen af den nationaliserede sektor ville ikke ramme det, men snarere forbedre dets økonomiske muligheder.

Ser vi nu først på det nationale borgerskab, er hovedårsagen til dets manglende politiske støtte³⁹ til Folkeenheden efter vor opfattelse den omstændighed, at de garantier, som Allende igen og

---

37) Udtrykket er lånt fra E. Balibar, op.cit., p. 79. Også Claudin kritiserer opfattelsen af monopolkapitalens postulerede antagonistiske forhold til ikke blot arbejderklassen, men også til den ikke-monopolistiske del af borgerskabet: "Det ser ud, som om denne opfattelse ikke tager i betragtning, at den ikke-monopolistiske kapital er organisk integreret i den helhedsmekanisme, som monopolkapitalen behersker". F. Claudin, op.cit., p. 121.

38) Simonsen/Sørensen, op.cit., pp. 216-218, hvor der tillige er henvisninger til de valganalyser, der danner grundlag for tekstens udsagn.

39) Store dele af det nationale borgerskab udviklede sig endog efterhånden til klassebasis for den mest ekstreme højreopposition, f.eks. udtrykt i "cheffernes strejke" i oktober 1972, hvor først lastvognejerne og senere en række liberale erhverv var meget aktive i forsøget på gennem lammelse af strategiske økonomiske funktioner at styrte Allendes regering.

igen udstedte for dets ejendom, aldrig kunne blive troværdige, så længe der foregik arbejderinitierede overtagelser af en række virksomheder, der tilhørte det nationale borgerskab, uden at Folkeenheden skred tilstrækkeligt autoritativt ind over for disse "ulovlige besættelser". Forholdet var det, at medens indlemmelse i den nationaliserede sektor betød en række materielle forbedringer for arbejderne i de pågældende virksomheder, så var det kun en minoritet af de i industrien beskæftigede arbejdere, der var integreret eller planlagt til at blive integreret i den nationaliserede sektor. En total gennemførelse af Folkeenhedens nationaliseringsprogram ville betyde, at 22 procent af den industrielle arbejdsstyrke ville være beskæftiget i den nationaliserede sektor. Det må samtidig pointeres, at nationaliseringsprogrammet sigtede mod de store virksomheder, hvor arbejderne i forvejen oftest var bedre lønnede end i de mindre industrier. Resten af den industrielle arbejdsstyrke

"... skulle stemme for socialisme og forsvare regeringen i konfrontationerne med højrefløjen og støtte 'kampen for produktionen', men de skulle ikke iværksætte militante aktioner mod deres egne arbejdsgivere, som fra et teoretisk synspunkt var deres allierede, arbejderklassens allierede".⁴⁰

I konsekvent forlængelse af alliancepolitikken skulle Folkeenheden modsætte sig arbejderovertagelse af små og mellemstore virksomheder. Men at undgå dette fuldstændigt ville kræve magtanvendelse over for industriarbejderne i denne sektor, og dette var ikke et element i Allendes politik og kunne ikke være det.⁴¹ Derfor Folkeenhedens dilemma: en rigoristisk nationaliseringslinje, klart afgrænset til at omfatte "strategiske monopoler", ville have nødvendigheden af magtanvendelse over for brede lag af industriarbejderne som konsekvens. En konsekvent støtte til industriarbejdernes kamp for overtagelse af mindre virksomheder ville på den anden side kræve en helt anden alliancepolitik.

På denne baggrund måtte det nationale borgerskab indse, at politisk støtte til Folkeenheden på lidt længere sigt betød politisk støtte til dets egen undergang.

40) S. de Vylder, The Political Economy of the Rise and Fall of the Unidad Popular, Stockholm, 1974, pp. 152f.

41) Det var Allendes eksplicitte løfte ved sin indsættelse, at han ikke under nogen omstændigheder ville anvende vold mod arbejderklassen, og det løfte holdt han.

Vi vil ikke hermed hævde, at den eurokommunistiske strategi i en skærpet klassekampssituation vil blive konfronteret med nøjagtig samme type modsætning. Hvad vi vil hævde er derimod, at man ikke samtidig kan mobilisere hele arbejderklassen (inklusive den del, der er knyttet til små og mellemstore virksomheder) omkring en kamp med socialistiske perspektiver og samtidig føre en troværdig alliancepolitik over for dele af borgerskabet.

Enten garanteres de økonomiske rettigheder for de dele af borgerskabet, der skal indgå i alliancen, på overbevisende måde med de konsekvenser, det får for arbejderklassens "bevægelsesmuligheder" og processens perspektiv, eller også mobiliseres hele arbejderklassen i en antikapitalistisk kamp. Begge dele på én gang er en umulighed. Det gjaldt i Chile, og det gælder for Sydeuropa.

Nu til spørgsmålet om mellemlagenes afvisning af en alliance med arbejderklassen bygget på et socialistisk perspektiv.

Først nogle elementer af det konkrete forløb: udgangssituationen for Folkeenheden var en bred alliance mellem arbejderklasse, dele af mellemlagene og dele af det nationale borgerskab på partiplan, hvor reformerne skulle udstrække denne alliance til også at gælde basisplanet med de økonomiske reformer som afgørende middel. Det lykkedes ikke, og i løbet af 1971 rettedes alliancerne på partiplan ind efter denne kendsgerning: de partier, der havde været mellemlagenes og det nationale borgerskabs repræsentanter i Folkeenheden skilte sig ud eller skiftede karakter.⁴²

Efter godt og vel et år af Allendes regeringsperiode havde Folkeenheden fået en klassespecifik karakter gennem en udvikling på parti- og basisplan, der nærmest var stik modsat den tilsigtede alliancepolitik.

Således var i slutningen af 1971/begyndelsen af 1972 fronterne trukket op: på den ene side den klassespecifikke Folkeenheds-koalition, på den anden side en koalition ledet af PDC og PN. Altså en kamp mellem borgerskab og proletariat om at vinde mellemlagene for sig. Men parternes 'midler' i denne kamp var forskellige. Mens Folkeenheden gennemførte økonomiske reformer i mellemlagenes ob-

---

42) Som eksempel på det første var splittelsen af PR, som førte til afskalningen af cirka halvdelen af partiets parlamentsgruppe bort fra Folkeenheden. Karakterændringen slog især igennem i MAPU, som oprindeligt havde sprængt sig ud fra PDC. MAPU orienterede sig gennem perioden stadig kraftigere mod en egentlig arbejderklasse- og især subproletariatsbasis.

jektive interesse førte oppositionen kampen med primært ideologiske våben. Mellemlagene er ideologisk åbne over for økonomiske reformer; i den sammenhæng passede UPs antiimperialistiske program dem udmærket. Men de er ikke interesseret i reformer for enhver pris, og slet ikke hvis det betyder arbejderklassens hegemoni.⁴³ Müller-Plantenberg er den, der mest præcist har formuleret dette forhold:

"Mellemlagene ... frygter monopolernes magt, men de frygter også proletariatets magt. Så længe proletariatet ikke entydigt har afgjort magtsspørgsmålet til sin fordel, så længe der består en mulighed for et magtskifte, for et alternativ, vil mellemlagene - i hvert fald flertallet af mellemlagene - aldrig indgå i en alliance, som ledes af arbejderklassen og dens politiske organisationer og som er rettet mod at besejre borgerskabets økonomiske og politiske magt. Og det var uden tvivl Folkeenhedens ærinde".⁴⁴

Mellemlagene kunne acceptere antiimperialistiske og antioligarkiske strukturforandringer, men det måtte ske inden for den bestående legalitet. Det var mellemlagenes ubetingede krav.⁴⁵

Til at bryde den matposition, dette forhold satte arbejderklassens partier i, var alliancepolitik ført med økonomiske midler utilstrækkelig.⁴⁶

---

43) Se f.eks. Petras' undersøgelse af det chilenske bureaukratis holdning til reformer. James Petras, Politics and Social Forces in Chilean Development, Berkeley, 1969, pp. 317-37.

44) Urs. Müller-Plantenberg, "Grundzüge und Ergebnisse der Bündnispolitik der chilenischen Linken 1970-73", Probleme des Klassenkampfes, 14/15, pp. 21-35, her p. 28. Problemet omkring mellemlagenes ideologi, særlig med henblik på dets betydning for UPs forhold til den borgerlige legalitet, er indgående behandlet hos Joan E. Garcés, "Chile 1971: A Revolutionary Government within a Welfare State", i Government and Opposition, vol. 7, nr. 3, Summer 1972, pp. 281-305, og en artikel i samme nummer (pp. 327-51) af Hugo Zemelman/Patricio Leon, "Political Opposition to the Government of Allende".

45) Og det vidste Allende og Folkeenheden. Derfor den stadige henvisning til respekten for legaliteten. Garcés, op.cit., p. 285. Zemelman/Leon, op.cit., p. 340. Kravet om respekt for den bestående legalitet kan ses som en konkret manifestation af mellemlagenes ideologiske binding til den etablerede legitimitet.

46) "At anvende statsapparatet er ikke ensbetydende med at ødelægge den dominerende ideologi ... En ny konsensus med grundlag i den aktuelle kamp om arbejderklassens, bøndernes, mellemlagenes og de intellektuelles bevidsthed er nødvendig for at den nye legitimitet kan udvikle sit eget legale udtryk". Zemelman/Leon, op.cit., p. 332.

Her krævedes ideologisk kamp for konstituering af en ny legitimitet, og på dette område var "kampbetingelserne" langt mere problematiske for Folkeenheden end på det økonomiske felt. Medierne var overvejende behersket af oppositionen, og oppositionens "sag" var langt "lettere": man skulle forsvare en eksisterende, etableret legitimitet. Og mere afgørende: nødvendigheden af denne ideologiske kamp var slet ikke inkorporeret i UPs allianceopfattelse:⁴⁷ UPs strategi for alliance med mellemlagene var "rent økonomisk", eller som Müller-Plantenberg har formuleret det:

"De midler, hvormed man har forsøgt at vinde mellemlagene politisk for sig, lader sig sammenfatte i to ord: køb og tillid".⁴⁸

Den økonomiske strategi kunne ikke vinde mellemlagene og det nationale bourgeoisi politisk - den var endda behæftet med de modsætninger, der måtte følge af, at mellemlagene og det nationale bourgeoisi ikke havde helt sammenfaldende økonomiske interesser.

At den ideologiske kamp var af afgørende betydning for alliancen med mellemlagene, formulerede ingen bedre end de kristelige demokrater. Det var ikke overraskende:

"...thi dets (PDCs) bedste taktik er at presse Folkeenheden ind i en konfrontation med de grundlæggende samfundsnormer som legaliteten udtrykker, og som er så dyrebare for mellemlagene, fordi de afspejler disses konstitutionelle historie, deres egen vej til magten".⁴⁹

---

47) Det er i denne forbindelse symptomatisk, at Allende måtte nøjes med at formulere behovet for en ny legitimitet som et håb om dens komme: "Vort institutionelle systems fleksibilitet giver os lov til at håbe at det ikke vil fungere som nogen rigid barriere. Og at det sammen med vort legale system vil tilpasse sig til de ny krav med henblik på at befordre - gennem konstitutionelle kanaler - den ny institutionalitet som sejren over kapitalismen kræver". Se Allende, Primer Mensaje al Congreso, her fra Garces, op.cit., p. 286.

48) Müller-Plantenberg, op.cit., p. 30.

49) Zemelman/Leon, op.cit., p. 336. Det forekommer relevant at gengive originalteksten til dette citat: "...for its (PDCs) best policy is to force the Unidad Popular into a confrontation with the consensual values embodied in legal forms, so dear to the middle classes as the reflection of their constitutional history, their own accession to power".

Det er symptomatisk i denne forbindelse, at de kristelige demokraters godkendelse af Allendes indsættelse i præsidentembedet var ledsaget af et krav om "konstitutionelle garantier" for UPs adfærd. I samme sammenhæng har oppositionsaviserne nøje hæftet sig ved enhver begivenhed, der kunne indicere den mindste "uorden".⁵⁰

Udgangspunktet var en (delvis) realiseret alliance mellem arbejderklassen, mellemlagene og det nationale borgerskab, men kun på partiplan. Folkeenhedens bestræbelser gik ud på at udstrække denne alliance til også at gælde basisplanet. Resultatet blev lige omvendt: der kom ingen politisk alliance i stand på basisplan, og i midten af 1971 justeredes partialalliancerne ind efter dette forhold.

Hermed var muligheden for alliance med mellemlagene dog ikke endeligt udtømt, idet der stadig eksisterede muligheden for et samarbejde med PDC som mellemlagenes fremmeste politiske repræsentant. Venstrefløjen i Folkeenheden afviste entydigt et sådant samarbejde, idet det sås som forhindring for den radikaliserende af klassekampen, som ansås for nødvendig for at føre processen frem mod socialisme. Majoriteten inden for Folkeenheden var derimod positiv over for et sådant samarbejde, men forhandlingerne mellem Folkeenheden og PDC endte uden resultat, hvilket i sidste instans må føres tilbage til det forhold, at PDCs ufravigelige krav var, at mellemlagene skulle have afgørende politisk indflydelse på den politiske proces. Folkeenheden måtte så indskrænke sig til gennemførelse af økonomiske reformer og lægge sig fast på opretholdelse af den borgerlig-demokratiske struktur. Voldsanvendelse mod dele af arbejderklassen ville blive nødvendig for at holde processen inden for disse rammer.

Alliancen med PDC og dermed mellemlagene var altså mulig gennem en stor del af Allendes regeringsperiode, men realiseringen af denne alliance ville have indebåret en opgivelse af det socialistiske perspektiv i Folkeenhedens politik, hvilket af alle partier i koalitionen opfattedes som en for høj pris for et samarbejde.⁵¹

---

50) Nogle få jordbesættelser for eksempel bliver til "...anarchy and violence in the countryside". Garces, *op.cit.*, p. 292.

51) Hermed er der lagt afstand til forståelsen af Folkeenhedens politik som reformistisk; på intet tidspunkt opgav nogen betydende del af Folkeenheden det grundlæggende socialistiske perspektiv i koalitionen politik.

I eurokommunistisk optik formuleres problemet om alliance med mellemlagene i termer parallelle til de her præsenterede:

"...det må være klart, at afgørende grupper af mellemlagenes overgang til nye, socialistiske forhold eller forhold af en socialistisk type kun vil ske på basis af deres økonomiske fordel, med deres frie tilslutning, at deres økonomiske virksomhed må garanteres i et demokratisk samfund, der udvikler sig i retning af socialismen".⁵²

Men hvorledes udformes disse garantier på en troværdig måde? På baggrund af den chilenske erfaring mener Berlinguer, at man for at undgå et "italiensk Chile" må satse på opbygningen af et "demokratisk alternativ":

"d.v.s. et politisk perspektiv for samarbejde og forståelse blandt de folkelige kræfter af kommunistisk og socialistisk observans og de folkelige kræfter af katolsk observans, sammen med grupper af anden demokratisk observans".⁵³

Begrundelsen for dette "demokratiske alternativs" nødvendighed ser Berlinguer i, at etableringen af et "venstrefløjssalternativ" selv med 51% af stemmerne og af pladserne i parlamentet ikke er ensbetydende med reelle muligheder for reformer med socialistisk perspektiv. Det vil der derimod være med en langt bredere alliance, idet en sådan kunne sikre imod opdelingen af landet i to lige stærke blokke og konfrontation mellem disse. På den parlamentariske scene skal konfrontationen undgås gennem samarbejde med det kristelig-demokratiske parti.

Det er let at se, at denne konklusion ikke tager hensyn til det egentlige problem: på hvilken måde sikres en bred og slagkraftig alliance under samtidig fastholdelse af det socialistiske perspektiv? Også Folkeenheden kunne have fået den af Berlinguer efterlyste brede alliance i stand gennem et samarbejde med PDC. Men dermed ville det socialistiske perspektiv blive tilsidesat.

I dette perspektiv er Berlinguers erfaringsopsamling fra Chile vildledende. Thi det egentlige spørgsmål er dette: hvordan etableres en alliance med mellemlagene under fastholdelse af et socialistisk perspektiv?

---

52) R. Mechini, "Mellemlagene og alliancepolitikken", i Tiden, nr. 9, København, 1976, pp. 745-50, her p. 748, som omhandler PCI's holdning til alliance med mellemlagene.

53) E. Berlinguer, op.cit., p. 52.

Når Berlinguer ikke stiller spørgsmålet på den måde, er det fordi han dermed ville slå sig selv i ansigtet. Thi den væsentlige erfaring fra Chile er i denne sammenhæng, at man ikke kan føre alliancepolitik med mellemlagene og fastholdet socialistiske mål ved at 1) basere alliancen på primært økonomiske reformer, 2) binde sig til den etablerede legitimitet og dermed 3) undlade at føre ideologisk kamp for etableringen af en ny legitimitet. Det er nemlig også på denne måde, de italienske kommunister forsøger at føre den brede alliance igennem. Fortsætter processen på denne måde, vil det ikke ende med noget "italiensk Chile". Hvad der vil ske er, at denne første fase - det ny demokrati - kommer til at spænde ben for den påtænkte efterfølgende fase - opbygningen af socialismen.

4. Afsluttende bemærkninger

I det foregående er der med baggrund i den chilenske udvikling mellem 1970 og 1973 fremanalyseret nogle modsætninger af relevans for den eurokommunistiske strategiforståelse. Vi har særlig hæftet os ved alliancepolitikken, idet problemerne heri er af stor betydning for processens første fase og dermed for mulighederne for overhovedet at gennemføre den demokratiske og fredelige vej til socialismen på den måde, som eurokommunisterne forestiller sig det.

Udviklingen i Chile formede sig ikke som den glidende proces, Folkeenheden havde forudset, hvorefter stadig mere omfattende reformer skulle forandre samfundet grundlæggende.

Under en stigende klassekampsintensitet etableredes i stedet en række konfrontationer, der tvang Folkeenheden til at stille problemet om enten at radikalisere processen i et forsøg på endegyldigt at erobre den politiske magt eller også rebe sejlene betydeligt og søge en bredere alliance til reformer inden for det bestående samfunds rammer. Folkeenheden valgte ikke side i dette afgørende spørgsmål, før det var for sent. I stedet fortsattes en alliancepolitik over for mellemlag og nationalt borgerskab, der allerede var slået fejl i den periode, hvor den havde de bedste betingelser for at lykkes.

Vi har set, at hverken det nationale borgerskab eller mellemlagene ville deltage i den alliance, Folkeenheden tilbød dem, og vi har peget på, hvilke hovedårsager der var hertil: det nationale

borgerskab skulle støtte sin egen undergang, hvis det socialistiske perspektiv blev opretholdt, og det blev det. Hvad mellemlagene angår, kunne de ikke vindes med en "økonomisk" alliancepolitik - det krævede ideologisk kamp, som Folkeenheden i sin strategi slet ikke havde inkorporeret nødvendigheden af.

Arbejderklassen skulle være Folkeenhedens centrale kraft i kampen for socialismen. Men vi så her, at alliancepolitikken kun kunne "tillade" en mobilisering af arbejderklassen inden for ganske snævre rammer, determineret af ønsket om en alliance med mellemlag og nationalt borgerskab. På den måde bliver forholdet mellem parti og (arbejder-)klasse reduceret til en énvejsrelation, thi bevægelsen i basis må styres af arbejderklassens ledelse for at leve op til de rammer, de alliancepolitiske krav stiller.

Som antydnet ovenfor mener vi nu, at den eurokommunistiske strategiopfattelse står over for at møde modsætninger af samme type, som her er trukket frem fra den chilenske proces. Denne udvikling er tydeligst i Italien, men som tendens er den også til stede i de øvrige eurokommunistiske partier.

Der kan imidlertid være grund til at være forsigtig med at trække for bastante konklusioner på baggrund af de modsætninger, der er trukket frem ovenfor: Overspilles disse momenter, kommer man til at forkaste hele det eurokommunistiske projekt på grundlag af en analyse, der har indskrænket sig til nogle alliancepolitiske fragmenter; underspilles disse momenter, kommer man til at springe hen over nogle meget vigtige erfaringer fra udviklingen i Chile mellem 1970 og 1973.

Måske kan man sige dette: i den aktuelle fase for eurokommunisterne optræder der en modsætning mellem strategien for det "ny" demokrati på den ene side og opnåelsen af det socialistiske endemål på den anden. Revideres endemålet til at blot omfatte struktur-reformer inden for kapitalismens rammer, så fjernes grundlaget for de modsætninger, som vi ovenfor har peget på. Det er denne udvikling, Claudin kalder "den totale socialdemokratisering af de kommunistiske partier".⁵⁴ Ellers også revideres nogle momenter i strategien for at tilvejebringe en korrespondance med det socialistiske

---

54) En sådan udvikling anses af Claudin som usandsynlig, F. Claudin, op.cit., p. 124.

endemål. I forhold til alliancepolitikken har forskellige forsøg på formulering af elementerne i en politik over for mellemlagene været gjort hos f.eks. Claudin, Mandel og Müller-Plantenberg.⁵⁵ Men også disse anbefalinger befinder sig på et ganske generelt plan, som gør det vanskeligt at bedømme deres muligheder i den konkrete situation.

Der er ingen lette svar på problemet om etableringen af en bred alliance under fastholdelse af det socialistiske endemål. Og det er slet ikke muligt at bearbejde dette spørgsmål kun på et generelt plan. Her må konkrete analyser af forholdene i de enkelte lande stå i centrum.

---

55) Ibid., pp. 138ff., E. Mandel, op.cit., pp. 148ff. og Urs. Müller-Plantenberg, op.cit.